

مجموعه کتاب / دایرةالمعارف دستبافته داری استان کرمان / جلد دوم

دایرةالمعارف دستبافته
عشایری و روستایی مناطق
بردسیر و شهربابک
(با نایید بر طرح و نقش)

عقيل سيستاني

پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری - اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کرمان - ۱۳۹۷

سرشناسه	:	سیستانی، عقیل، ۱۳۶۲
عنوان و نام پدیدآور	:	دایرةالمعارف دستبافته داری استان کرمان - جلد دوم (مجموعه ۸ جلدی) / عقیل سیستانی
مشخصات نشر	:	تهران: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری / اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کرمان، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری	:	۳۱۰ ص، مصور (رنگی) / ۲۱ × ۲۹ س.م.
شابک	:	دوره: ۰۰-۶۷-۸۴۱۲-۹۷۸؛ ج ۱: ۰۰-۶۸-۸۴۱۲-۹۷۸؛ ج ۲: ۰۰-۶۹-۸۴۱۲-۹۷۸؛ ج ۳: ۰۰-۷۰-۸۴۱۲-۹۷۸؛ ج ۴: ۰۰-۷۱-۸۹۷۷-۹۷۸؛ ج ۵: ۰۰-۷۲-۸۹۷۷-۹۷۸...
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	دستبافی، قالی و قالی بافی، گلیم، ایران، کرمان (استان)
موضوع	:	ایلات و عشایر، ایران، کرمان (استان)، صنایع
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۶ س/۹۵۲ TT۸۴۸
رده بندی دیویی	:	۷۴۶/۱۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۴۷۷۵۸۲۵

مرکز معرفی فرهنگی

دایرةالمعارف دستبافته داری استان کرمان - جلد دوم:

دایرةالمعارف دستبافته، عشایری و روستایی مناطق بردسیر و شهربابک (با تأکید بر طرح و نقش)

تألیف و تصنیف: عقیل سیستانی

ناظر پروژه: نادره میزانی

عکس: عقیل سیستانی

ویراستار: بهرام فرهمندپور

طرح جلد و یونیرم صفحه آرای: حامد کریمی افشار

همکاران پژوهشی: مهلا میرزائی و مریم زارع [در بخشی از پروژه]

راهنمایان تحقیق میدانی: چراغعلی حاج ابراهیمی و عبدالعلی عسکری فر

ویرایش تصاویر: زهرا خدائی

لینوگرافی، چاپ و صحافی: تندیس نقره ای [تهران]

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

چاپ اول: ۱۳۹۷

ناشر: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری - اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی

و گردشگری استان کرمان

نشانی ناشر: تهران، خیابان امام خمینی، ابتدای خیابان سی تیر، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

دورنگار: ۰۲۱-۶۶۷۳۶۷۸۸

تلفن: ۰۲۱-۶۶۷۳۶۵۲۶۰

رایانامه: publish@richt.ir

تارخا: www.richt.ir

فروشگاه الکترونیکی کتاب: www.richtbook.ir

«تمام حقوق چاپ برای اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کرمان

و ناشر، محفوظ است.»

۱	 سخن ناشر
۲	 سخن ناشر
۳	 دیباچه
۶	 طرح کتاب
۱۰	 فصل اول: منطقه بردسیر
۱۱	 بخش اول: وضعیت جغرافیایی و اقلیمی بردسیر
۱۲	 وجه تسمیه بردسیر
۱۳	 موقعیت تاریخی بردسیر
۱۵	 تقسیمات و تفکیک آبادی‌های بردسیر
۱۶	 موقعیت فرش بافی / بافندگی منطقه بردسیر
۲۱	 بخش دوم: معرفی طرح‌های رایج دستبافته به خصوص فرشینه منطقه بردسیر
۲۱	 گلدانی
۲۴	 گلدانی استکانی
۲۵	 گلدانی جنگلی
۲۵	 گلدانی سراسری / گلدانی بندی
۲۵	 بارک‌الله
۲۷	 لمپایی / چراغ‌توری
۲۸	 سماوری / گل‌سماوری
۲۸	 پاشتری / عیسی‌خانی
۳۰	 ابری
۳۲	 شترمرغ / مرغی
۳۲	 حشمت / گل حشمت
۳۴	 تصویری
۳۴	 بندی
۳۵	 بته‌عبایی
۳۵	 بخیه
۳۶	 سم‌گاو / آچاری / سم‌اسبی
۳۷	 تک‌پیک
۳۸	 موسی‌خانی
۳۸	 طرح غلط
۳۹	 جنگلی
۳۹	 بته‌ای
۴۱	 بته‌ای دندان‌دار
۴۱	 ترنجی
۴۲	 بته‌بزرگ / کلانچ
۴۲	 تک‌ترنج
۴۳	 ترنج منبری
۴۴	 دو ترنج
۴۴	 برگ انجیری
۴۴	 چتری

۴۴	سه‌ترنج
۴۵	پنج‌ترنج
۴۶	درختی
۴۸	کله‌ای / سه‌کله
۴۸	سه‌کله
۵۰	خشتی / گل‌خشت
۵۰	لنگری بالدار / بندی گلریز
۵۲	سینی
۵۲	راه‌راه / محرمات / خطی
۵۴	ابروباد / ابروباد کف‌ساده
۵۶	بخش سوم: معرفی دستبافته ایلات و طوایف مستقل مناطق بردسیر و شهر بابک
۵۶	توشه‌دان
۵۷	مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده توشه‌دان
۵۸	توبره
۶۰	مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده توברה
۶۰	دست‌دان
۶۱	مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده دست‌دان
۶۳	آینه‌دان
۶۴	مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده آینه‌دان
۶۵	رکعت
۶۶	مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده رکعت
۶۷	خُوره
۶۹	مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده خُوره
۶۹	جوال / گاله
۷۱	مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده جوال / گاله
۷۲	نَک‌دان
۷۵	درفش‌دان
۷۵	مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده درفش‌دان
۷۶	کشک‌دان
۷۶	مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده کشک‌دان
۷۸	جَلک‌دان، دکارت‌دان، قاشق‌دان، قلیان‌دان و چیق‌دان
۷۸	جَلک‌دان
۷۸	دکارت‌دان
۸۰	قاشق‌دان
۸۱	قلیان‌دان
۸۱	چیق‌دان
۸۲	خُرَجین
۸۶	خُرَجین آبکش
۸۷	خُرَجین خوشاله / مویی
۹۰	خُرَجین تزئینی
۹۰	مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده خُرَجین تزئینی
۹۱	خُرَجین ترک‌اسبی
۹۱	مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده خُرَجین ترک‌اسبی
۹۳	خُرَجین لُردی

۹۳	 مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده خُرجین لُردی
۹۳	 سفره
۹۵	 سفره آردی و سفره نان
۹۶	 سفره کف‌ساده
۹۷	 مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده سفره کف‌ساده
۹۷	 سفره تک‌ترنج
۹۷	 مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده سفره تک‌ترنج
۹۸	 سفره‌های چهارترنج و پنج‌ترنج
۹۹	 سفره ابروباد
۹۹	 مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده سفره ابروباد
۱۰۰	 سفره ابروباد کف‌ساده
۱۰۰	 مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده سفره ابروباد کف‌ساده
۱۰۰	 سفره ابروباد تک‌ترنج
۱۰۰	 مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده سفره ابروباد تک‌ترنج
۱۰۲	 سفره‌های ابروباد پنج‌ترنج و ترنجی
۱۰۲	 سفره دست‌ورخون
۱۰۳	 سفره پیش‌انداز
۱۰۳	 مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده سفره پیش‌انداز
۱۰۴	 سفره‌آویز
۱۰۴	 مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده سفره‌آویز
۱۰۴	 بشقاب‌دان
۱۰۵	 جاجیم
۱۰۵	 مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده جاجیم
۱۰۶	 مفرش
۱۰۷	 جاقرائی (قرآن‌دان)
۱۰۸	 ننی و بند ننی
۱۰۹	 مهم‌ترین ایلات و مناطق بافنده ننی
۱۰۹	 روزینی
۱۰۹	 جل اسب
۱۱۰	 افسار یا اوسار
۱۱۲	 نوار
۱۱۳	 بخش چهارم: معرفی ایلات و طوایف بافنده منطقه بردسیر
۱۱۳	 ایل غُربا
۱۱۵	 موقعیت فرش‌بافی ایل غربا
۱۲۵	 ایل بلوچ
۱۲۶	 ایل جبال‌بارزی
۱۲۷	 موقعیت فرش‌بافی ایل جبال‌بارزی
۱۲۹	 ایل قرائی
۱۳۰	 موقعیت فرش‌بافی ایل قرائی
۱۳۳	 طایفه مستقل گودری
۱۳۶	 موقعیت فرش‌بافی طایفه مستقل گودری
۱۳۸	 طایفه مستقل رائینی‌پور
۱۳۸	 موقعیت فرش‌بافی طایفه مستقل رائینی‌پور
۱۳۹	 طوایف مستقل زاهدی و شاه‌حیدری

۱۴۰	موقعیت فرش‌بافی طوایف مستقل زاهدی و شاه‌حیدری
۱۴۱	طوایف مستقل ایمانی و عظیمی
۱۴۱	موقعیت فرش‌بافی طوایف مستقل ایمانی و عظیمی
۱۴۱	ایل خواجوئی
۱۴۴	موقعیت فرش‌بافی ایل خواجوئی
۱۴۵	طایفه مستقل نوشادی
۱۴۶	موقعیت فرش‌بافی طایفه مستقل نوشادی
۱۴۷	ایل افشار
۱۴۸	موقعیت فرش‌بافی ایل افشار
۱۴۹	طایفه مستقل سیدمنصوری
۱۴۹	موقعیت فرش‌بافی طایفه مستقل سیدمنصوری
۱۵۱	طایفه مستقل سیستانی بدوئی
۱۵۲	موقعیت فرش‌بافی مستقل سیستانی بدوئی
۱۵۵	طایفه مستقل عرب بدوئی کوه‌پنجی
۱۵۷	موقعیت فرش‌بافی طایفه مستقل عرب بدوئی کوه‌پنجی
۱۵۷	ایل سلیمانی
۱۵۷	ایل گُچمی و طایفه مستقل سرحدی - شهرستان بم
۱۵۸	ایل گُماچی سنجری
۱۵۹	موقعیت فرش‌بافی ایل گُماچی سنجری
۱۶۰	طایفه مستقل عسگر سیرجی
۱۶۰	موقعیت فرش‌بافی طایفه مستقل عسگر سیرجی
۱۶۰	ایل لک بختیاری
۱۶۳	موقعیت فرش‌بافی ایل لک بختیاری
۱۶۳	ایل لُری
۱۶۴	موقعیت فرش‌بافی ایل لُری
۱۶۴	طایفه مستقل قُتلو
۱۶۵	موقعیت فرش‌بافی طایفه مستقل قُتلو
۱۶۵	ایل آئینه‌ای
۱۶۷	موقعیت فرش‌بافی ایل آئینه‌ای
۱۶۷	طایفه مستقل امیری کوه‌پنجی
۱۶۷	موقعیت فرش‌بافی طایفه مستقل امیری کوه‌پنجی

۱۶۹	فصل دوم: منطقه شهر بابک
۱۷۰	بخش اول: وضعیت جغرافیایی و اقلیمی شهر بابک
۱۷۰	وجه‌تسمیه شهر بابک
۱۷۱	موقعیت تاریخی شهر بابک
۱۷۳	تقسیمات و تفکیک آبادی‌های شهر بابک
۱۷۴	موقعیت فرش‌بافی / بافندگی منطقه شهر بابک
۱۷۷	بخش دوم: معرفی طرح‌های رایج دست‌بافته به‌خصوص فرشینه ایلات و طوایف مستقل منطقه شهر بابک
۱۷۷	لمپایی
۱۸۰	ستاره‌ای
۱۸۲	کتری / بته‌کتری
۱۸۳	سماوری
۱۸۴	جنگلی

۱۸۶	درختی / درختی جنگلی
۱۹۰	سینی
۱۹۲	کبکی
۱۹۲	پروانه‌ای
۱۹۳	طاووسی
۱۹۹	زنبوری
۲۰۱	مکه‌ای
۲۰۷	گل‌پاریزی
۲۰۹	گل‌چغندری
۲۱۳	بته‌مهتابی
۲۱۴	خوشه‌انگوری / پهلوی
۲۱۵	گلدانی
۲۱۷	طرح گلدانی
۲۱۷	گلدانی ترنج‌دار
۴۱۷	گلدانی ترکیبی / تلفیقی
۲۱۸	گلدانی جانوری
۲۲۱	گلدانی سوزنی
۲۲۳	گلدانی سینه‌ریز
۲۲۴	گلدانی ظل‌السلطان
۲۲۷	گلدانی استکانی
۲۲۷	گلدانی حاج‌خامی
۲۲۹	گلدانی جنگلی
۲۳۰	گلدانی بوته‌گلی / دسته‌گلی
۲۳۰	گلدانی خرچنگی
۲۳۱	سرمه‌ای باغی
۲۳۳	افشان
۲۳۵	تصویری
۲۳۵	بندی
۲۳۶	خشتی
۲۴۰	گل‌سرخ
۲۴۱	گل‌چیتی
۲۴۱	گل‌شاه‌عباسی
۲۴۲	موسی‌خانی
۲۴۳	غلط
۲۴۳	بته‌ای
۲۴۶	بته‌مادر و بچه
۲۴۸	بته‌دندان‌دار
۲۴۹	بته‌دوقلو
۲۴۹	بته‌سروی
۲۴۹	ترنجی / ترنج‌دار
۲۵۱	پنج‌ترنج
۲۵۳	ترنج‌لوزی
۲۵۵	ترنج‌لوزی لاله‌برزنگو
۲۵۶	ترنج‌بندی / ترنج‌لوزی

فرهنگ ایرانی، مانا و پایدار است و آن، سه ویژگی - انعطاف‌پذیری، تعامل فرهنگی و هویت ملی - عمده دارد که - علی‌رغم تنوع و تکثر موجود در جامعه امروزی - به انسجام ملی کمک نموده؛ در نتیجه، آشنایی با فرهنگ گسترده سرزمین‌مان، تنها راه شناخت هویت ماست که عزت ملی به‌همراه دارد: عزت ملی، جامعه را از گسیختگی فرهنگی بازمی‌دارد و انسجام و قدرت به آن می‌بخشد.

در رابطه با موارد ذکر شده، فعالیت پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری و بخشی از فرهنگ گسترده ایرانی نیز حسب تکلیف تعیین‌شده، متمرکز شده است؛ زیرا عظمت فرهنگ و تمدن ایران به اندازه‌ای است که برای شناخت دقیق و درست آن، در فرهنگ کشورهای مستقل کنونی منطقه نیز باید غور و تأمل نمود.

با نگرشی سریع بر اهداف، تشکیل پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری و در راستای تحقق بخشیدن و فراهم‌ساختن بستر مطلوب جهت ارتقای کیفی فعالیت‌های پژوهشی مناسب و قدرت بخشیدن و پررنگ‌ساختن حلقه‌های فرهنگی فراموش‌شده و احیای هنرهای ازیادرفته و - در ادامه - تحقق ششمین وظیفه برشمرده از سوی پژوهشگاه، گام مؤثر آن است که گزیده تحقیق به‌عمل‌آمده در هر پژوهشکده - به‌ویژه آثاری که حاصل همکاری مشترک پژوهشگاه و مؤسسه تحقیقی و آموزشی هم‌طراز بین‌المللی است - به نشر درآید تا ماحصلش طریقه‌ای باشد برای کاربردی‌کردن دانش، به منظور رفع نیاز جامعه، به‌خصوص تحقق برنامه‌های راهبردی پژوهشگاه در سالی سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران؛ در نتیجه، باید اذعان داشت که: پژوهش‌عامل و مای پیشرفت و توسعه مستمر و پایدار در جامعه امروزی و - به بیان ساده - اصل حاکم بر جوامع قرن بیست‌ویکم است؛ پس برای ایجاد برآیند حاصل از نتیجه و تحلیل یافته مرتبط با آن، تدوین و انتشار یافته دانش مرتبط با آن و مستند مربوطه عامل مؤثری است جهت شناخت وضعیت حاضر و ابزاری است برای بهینه‌ساختن برنامه در دست‌اجرا و راهنمای نسل آینده، در جهت شناسایی و معرفی و هویت‌بخشی ایران.

به‌علت گستردگی حوزه فرهنگ و تعدد عامل تأثیرگذار بر آن، حرکت در جهت معرفی و شناسایی فرهنگ ملی و میراث مرتبط با آن، نخستین گام است؛ در نتیجه، پژوهشگاه بر آن است که با همکاری پژوهشگران و استادان از جمله آقای عقیل سیستانی، پژوهشگر فرهیخته‌ی فرش و گلیم استان کرمان، این رسالت را به سرانجام رساند تا به سهم خود، گام مؤثری در این راه برداشته باشد.

سید محمد بهشتی

رئیس پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری